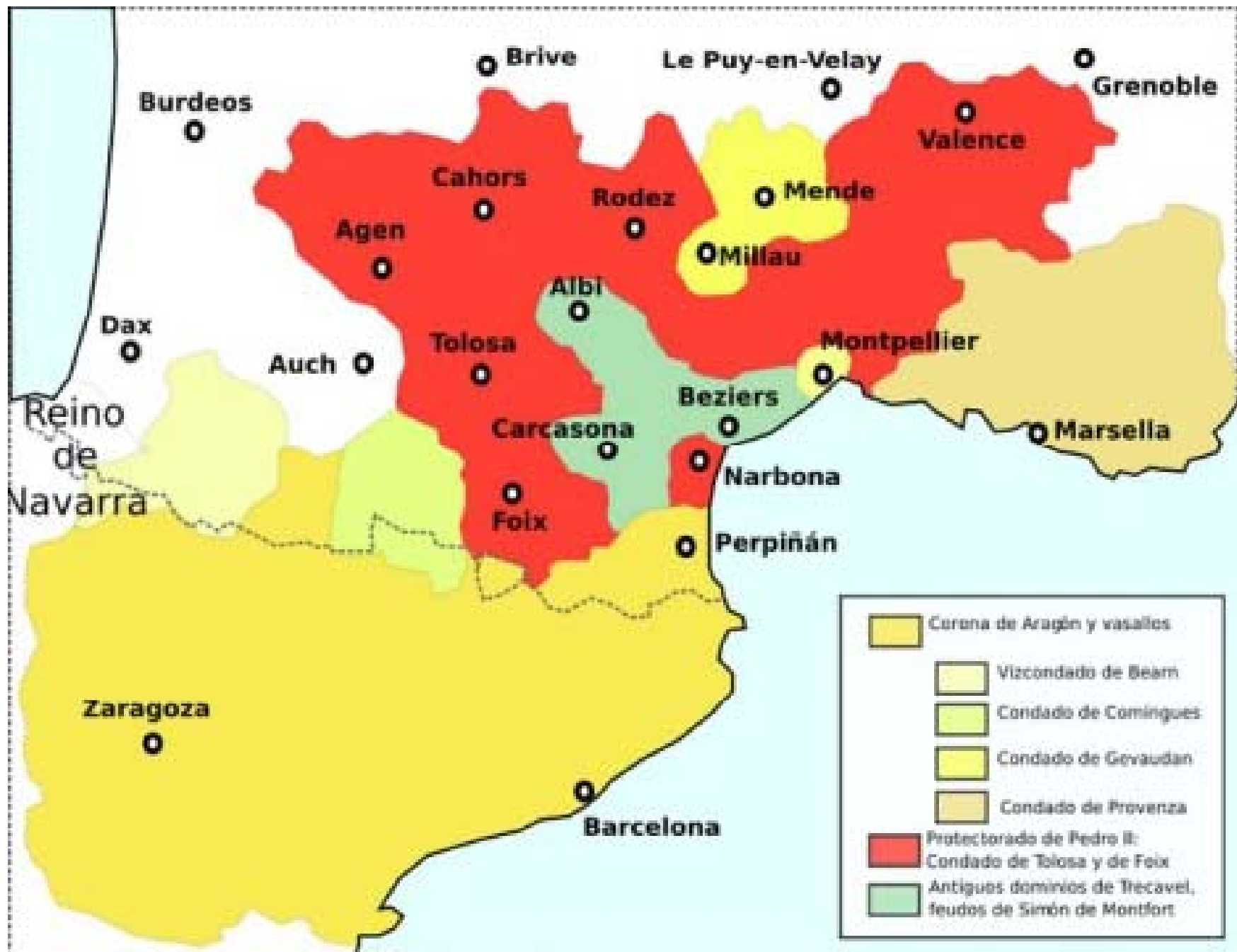

El segle XII

Incorporació de la Catalunya Nova

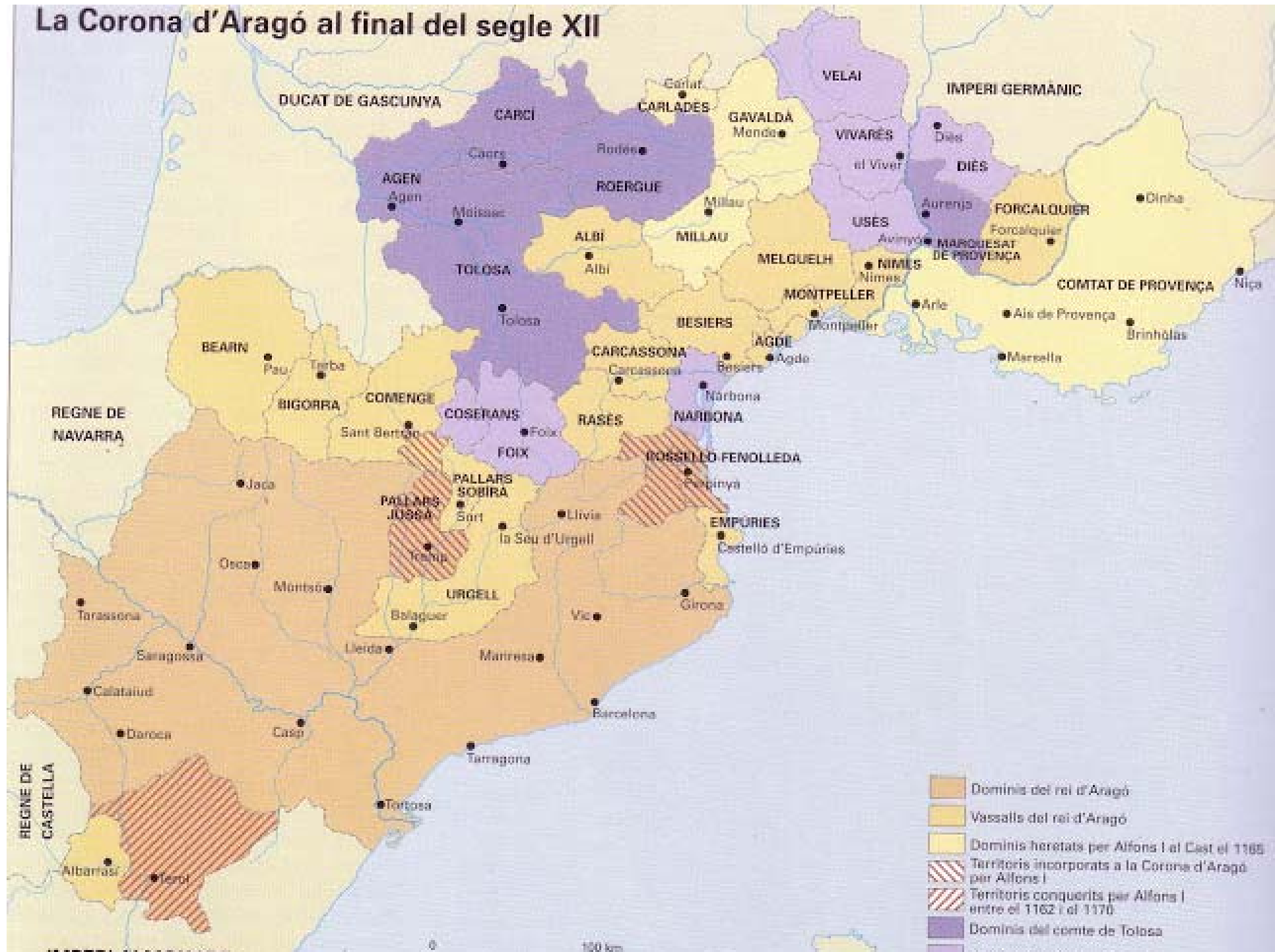
Els inicis de l'expansió ultrapiirinca

- Precedents de Ramon Berenguer I i almodis de la Marca, que compren a preu d'or drets per la successió als comtats de Carcassona-Razés.
- Suposa posició dominant al Llenguadoc.
- Segurament per crear un gran dot per al fill segon, Ramon Berenguer II Cap d'Estopes.
- Bernat Ató, vescomte d'Agde-Bezies s'apoderà de Carcossa invocant la defensa dels drets de l'infant Ramon Berenguer III, a la mort del seu pare.

- Aquesta pèrdua es capgirà amb el tercer matrimoni de Ramon Berenguer III i Dolá de Provença (1112).
- La vella comtessa Gerberga de Provença va fer aquest pacte per assegurar-se protecció davant de Tolosa.
- Aliança entre Tolosa i Carcassona, atacades per Ramon Berenguer III. Aquest recupera Carcassona. Es quedà la meitat meridional de Provença o provença marítima → repercussions culturals posteriors.

La Corona d'Aragó al final del segle XII

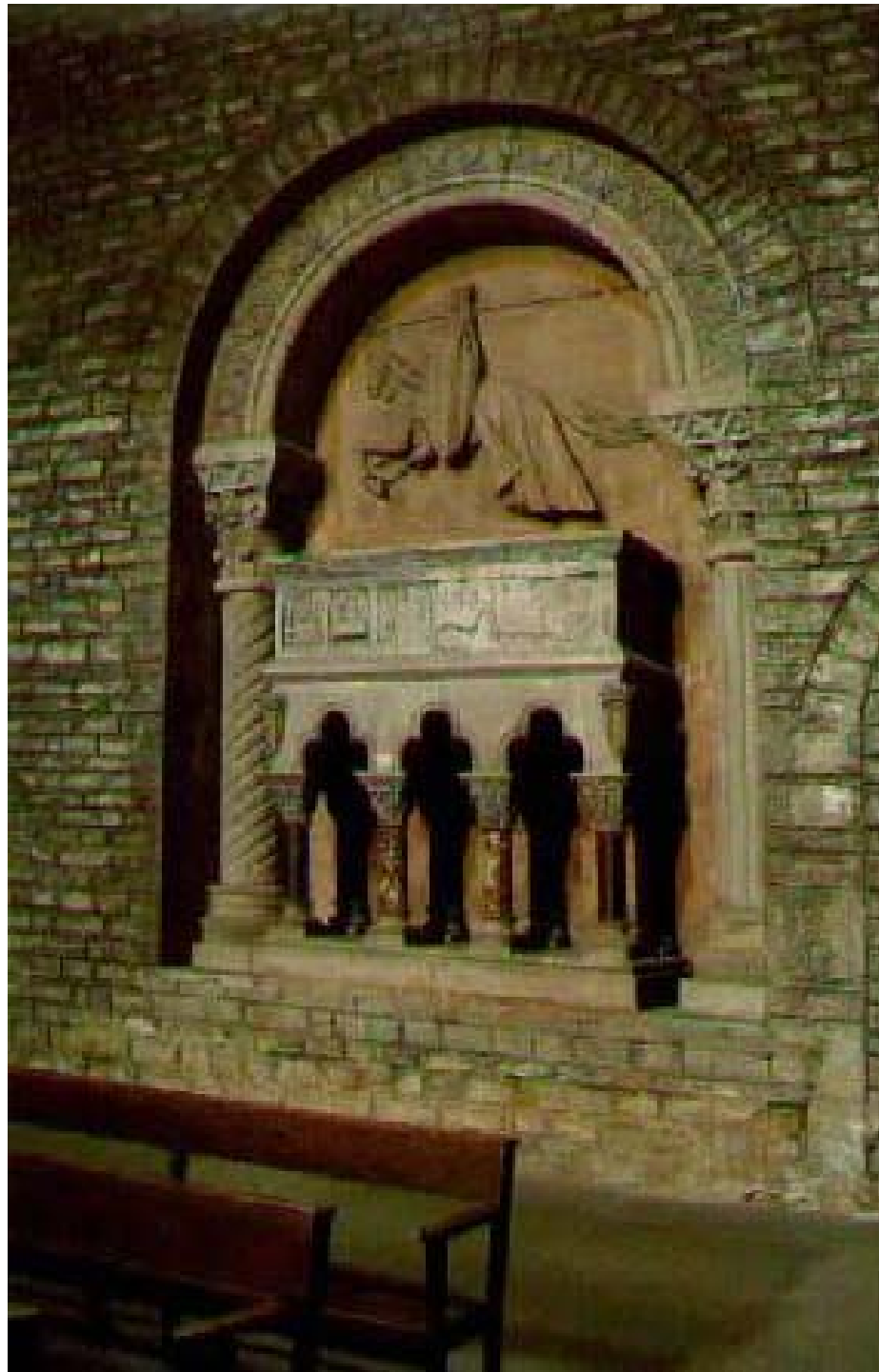
- Domini del rei d'Aragó
- Vassalls del rei d'Aragó
- Domini heretats per Alfons I al Cast el 1165
- Territoris incorporats a la Corona d'Aragó per Alfons I
- Territoris conquerits per Alfons I entre el 1162 i el 1170
- Domini del comte de Tolosa

- El 1113 Pisa aconsegueix de Pasqual II la Croada contra els sarraïns de Mallorca.
- Col·laboració de Lucca, florència, Pistoia, Siena, Roma, Volterra.
- L'agost de 1113 arriben a la costa catalana (Sant Feliu de Guíxols).
- Els cònsols pisans signen un conveni amb Ramon Berenguer III, per tal que capitanequés l'estol.
- L'estiu de 1114 s'afegeixen altres navilis.
- Salpen darreries de juny.

- S'adrecen a Salou i d'aquí a Eivissa (juliol-agost).
- A darreries d'agost ataquen Mallorca. Desembarcament a Portopí.
- Ciutat de Mallorca cau per l'assalt l'abril de 1115.
- El comte català hagué de regtornar a Barcelona per l'amenaça almoràvid prop de Martorell.
- L'empresa acaba en no res. Però alliberen captius, s'enduen diners i s'asseguren el dret a futures conquestes catalanes.

- Barcelona s'obre a la Mediterrània:
- Aliança amb Gènova i Pisa (1116).
- Preparació d'una nova croada contra Tortosa.
- Es pacta ajut de Roger II de Sicília.
- El viratge cap a Itàlia comportarà relacions comercials.

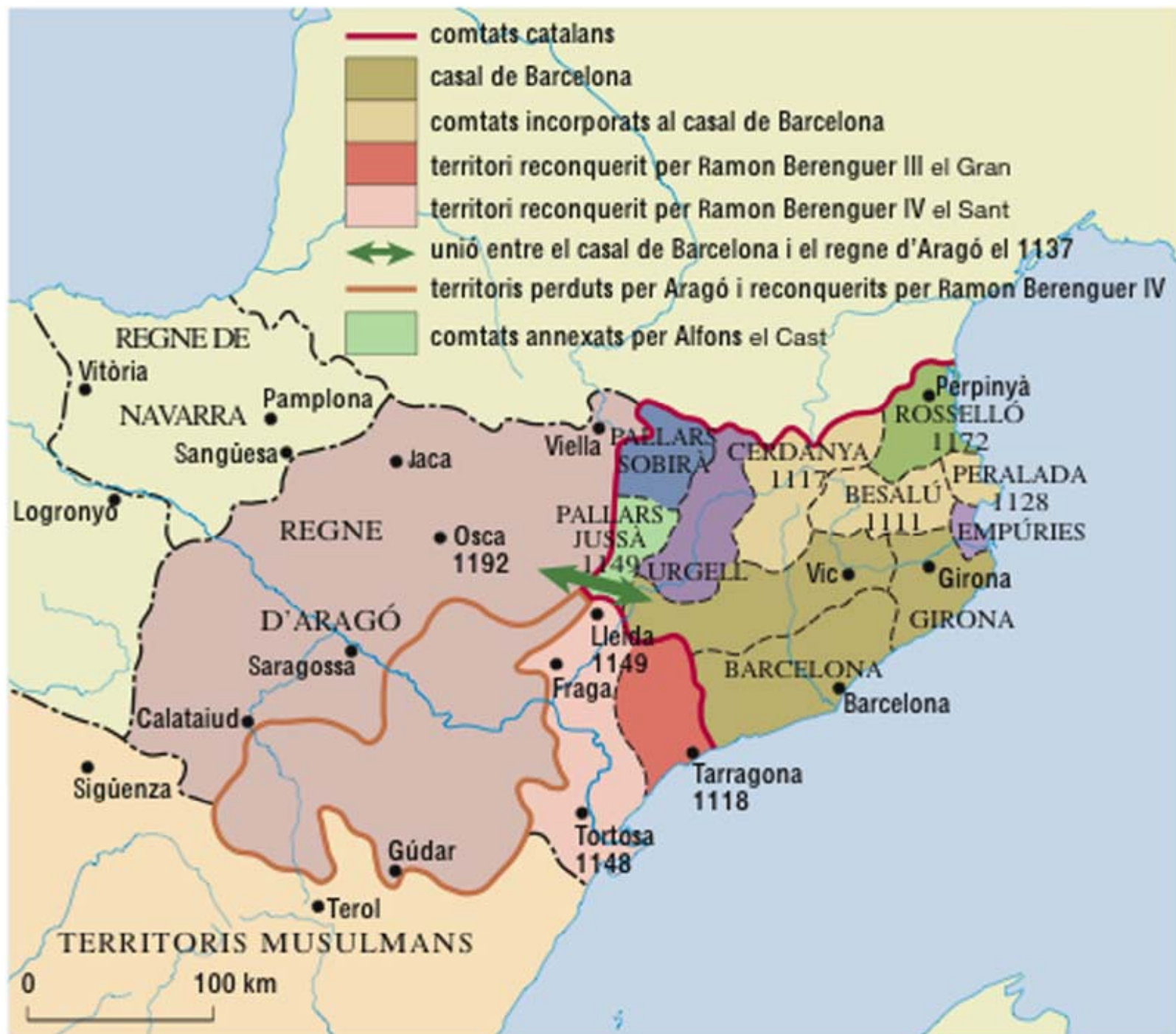

- Reconquesta de Tarragona.
- Encomanada a Olerguer, abat de Sant Ruf d'Avinyó.
- A instàncies de Gelasi II (1118-1119).
- L'arquebisbe ho feu amb l'ajut del cavaller normand Robert Bordet, després d'un acord (1129).
- Bordat conquerí i repoblà.
- Oleguer restaurà la metròpoli = independència eclesiàstica.

Palazzo Comunale. Pisa

Ramon Berenguer IV

Formació de la Corona catalano-aragonesa

- La mort d'Alfons el Bataller d'Aragó (1134) i el seu sorprenent testament deixava Aragó obert a una problemàtica successòria sense precedents.
- Els nobles aragonesos optaren per treure el seu germà Ramir II el Monjo de l'estat eclesiàstic i casar-lo amb Agnès de Poitiers.
- Neix Peronella.
- Pacte de successió entre Ramir I i Ramon Berenguer IV de Barcelona.

Damo: bing: cote:

peronella: reyna:

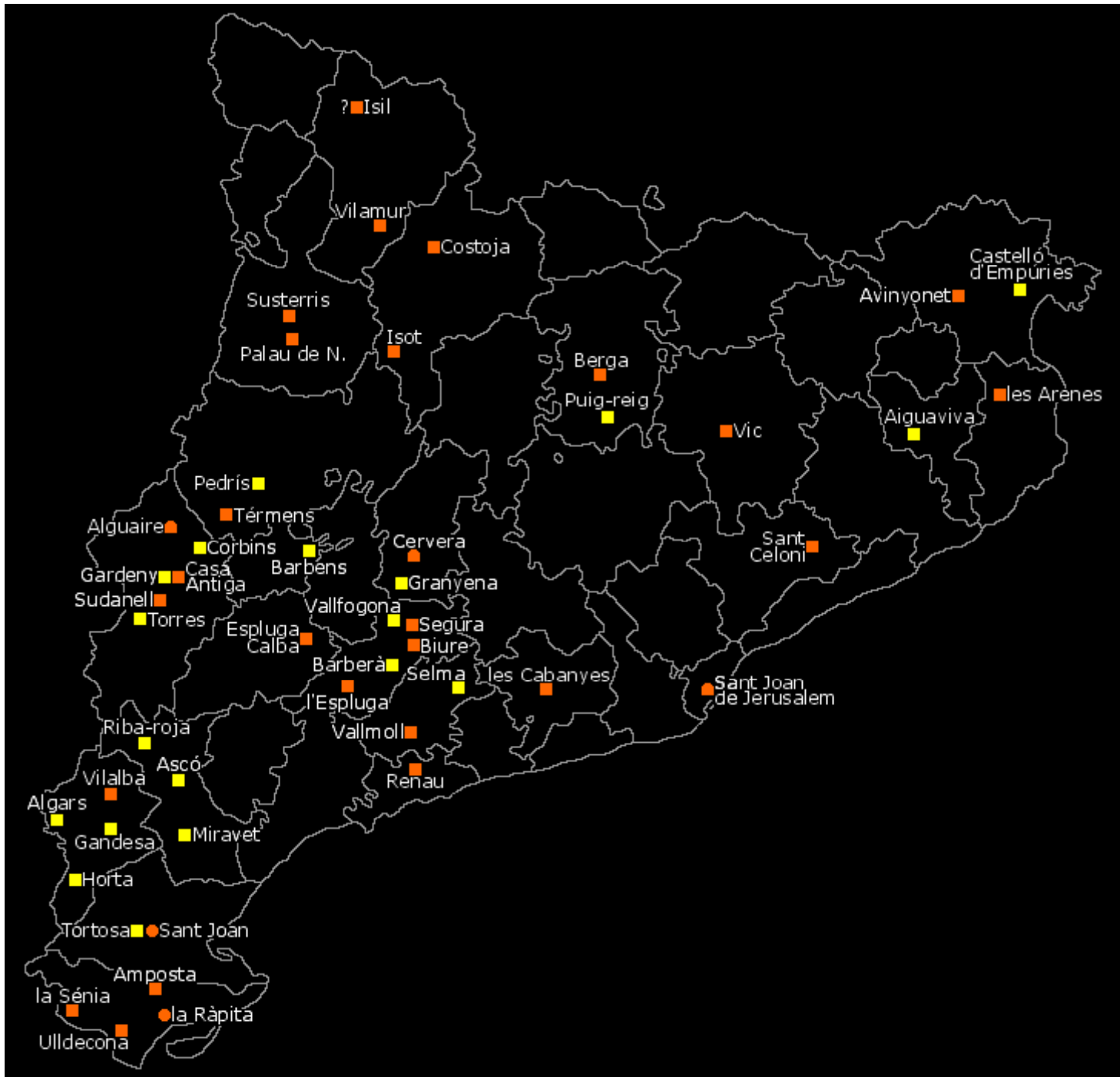
fall

- Suport total dels nobles aragonesos que veien en l'aliança amb Catalunya una sortida a la Mediterrània (el riu Ebre els hi aboca).
- Complementarietat de l'economia.
- Por de la força de la veïna Castella, que es queda Calataiud, Sòria i Alagon. Però cedeix Saragossa com a feu.
- Soluciona el problema de la sortida de la reconquesta (Lleida i Tortosa).

- El pacte amb Barcelona es signa a Jaca (1137).
- “Jo, Ramir, per la g.d.D. rei d’Aragó, et dono a tu, Ramon, comte de Barcelona i marquès, la meva filla per muller, juntament amb tot el regne d’Aragó, íntegrament, tal com el meu pare Sanç i els meus germans, Pere i Alfons, el tingueren.
- Ramir es retira a la vida monàstica i ordena que els seus súbdits reconeguin Ramon B. IV “tanquam regi”.

- Pactes amb els Ordes Militars, amb l'autorització papal, per heretar el regne d'Aragó, a canvi d'avantatges en les noves conquestes.
- D'aquí ve la forta i impactant presència de castells i fortaleses templeres i hospitaleres arreu de la Catalunya Nova, i també, amb menys rellevància, a la Catalunya Vella.

Castell de Gardeny – Ricard Ballo 2007

Castell de Montsó

- Castella aprofitarà el vassallatge de Saragossa per recordar constantment la seva superioritat peninsular.
- Col·laboració en la campanya d'Almeria (1147)
- Tractat de Tudillen (1151) = es reserva per als catalans la conquesta de València, Dènia i Múrcia, pels quals el català retria homenatge a Alfons VII de Castella.

La conquesta de Lleida i Tortosa

- Precedent de Balaguer (1105).
- Lleida és una amenaça pels tres comtats de Ponent i també per Barcelona.
- La Tortosa islàmica impedeix controlar l'Ebre i per l'Ebre s'amenaça l'interior.

Castell de La Ràpita

La Guàrdia de Tornabous

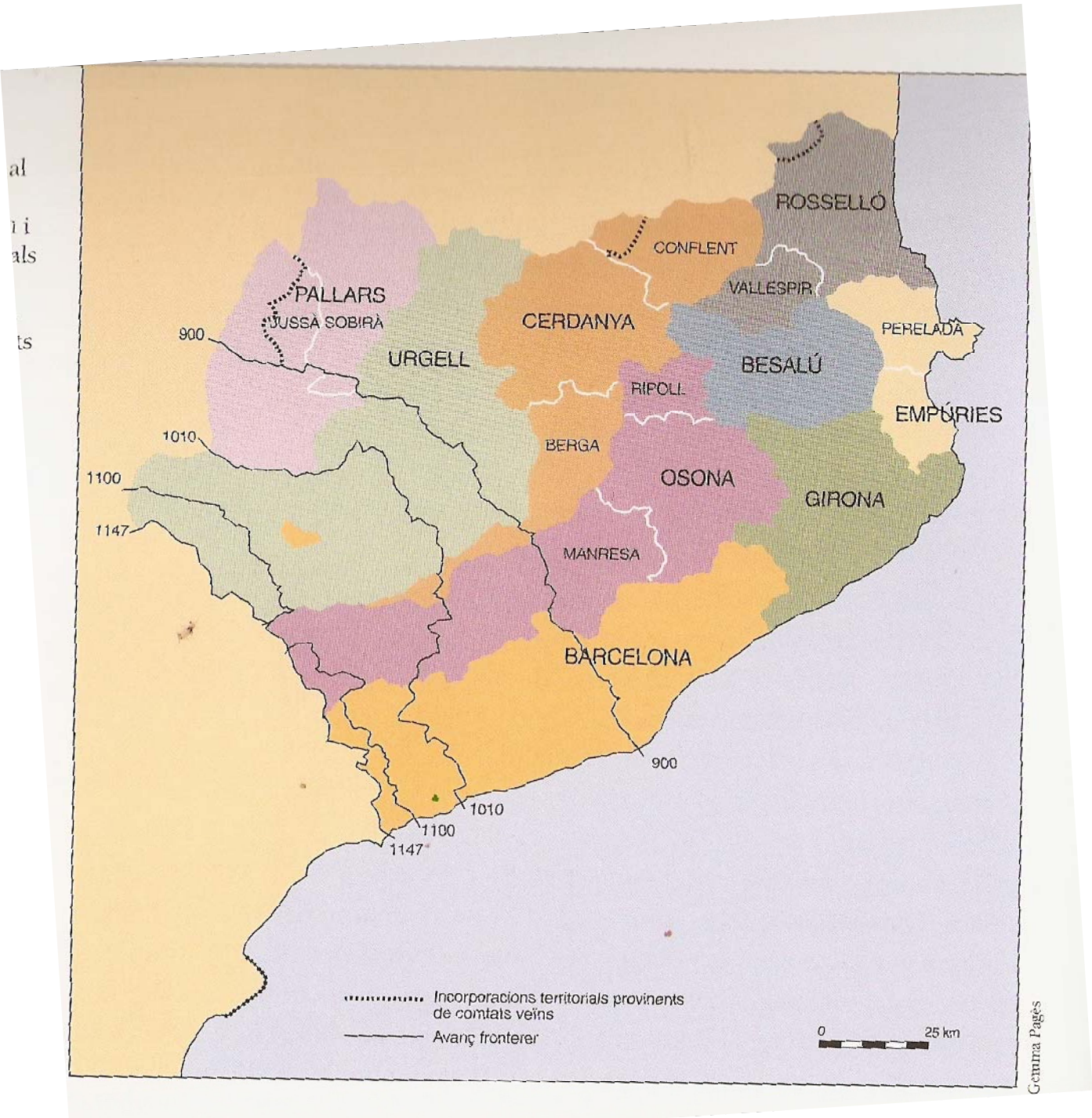

- TORTOSA
- Expedició marítima iniciada el 29 de juny de 1148, amb la col·laboració de vaixells genovesos, i cavallers catalans, normands, anglesos, occitans, aragonesos, templers i hospitalers.
- Conquesta prèvia del castell d'Ascó per evitar ajuts de Mequinensa.
- Tortosa capitula el 31 de setembre de 1148.

Lleida

- Cobejada pels comtes d'Urgell: sortida normal, Segre avall.
- També zona d'expansió de Barcelona, que ha arribat fins a Mollerussa i Sidamon.
- Implica acord previ i pacte entre Ramon Berenguer IV i Ermengol VI.
- Serà conseqnyoriu, però la part d'Urgell infeudada a Barcelona.

- Lleida, com Tortosa, és una gran ciutat islàmica. Inexpugnable.
- Tot fa pensar que hagué d'assaltar-se, no pas rendir-se. (1149).
- Com a Tortosa, s'opta per deixar-hi la població islàmica, ubicada en un espai a part (barri de Sant Llorenç).
- També s'hi queden a les poblacions del Segrià. Sobretot Aitona (100%)

- La ciutat es repobla amb gent de diversos indrets de Catalunya. Alguns d'Aragó.
- Se'ls cedeix terres en lliure alou, i majoritàriament en emfiteusi.
- Important presència de jueus. Viuen a la part més alta de la ciutat (P/. Seminari) = Cuirassa.
- Intensa repoblació de la zona de regatge.
- Els musulmans la cultiven en règim emfitèutic.
- La Carta de Poblament de 1150 garanteix llibertat i propietat.

- **Carta de poblament de Lleida (1150)**
- Sigui conegut per tots els homes que jo, Ramon, comte de Barcelona, i jo, Ermengol, comte d'Urgell, atorguem a vosaltres, tots els pobladors i habitants o residents de la ciutat de Lleida, tant els presents com els futurs, les cases, els patis i les hortes i les finques de tota la ciutat de Lleida, tant la construïda com la destruïda, dins i fora dels murs per tal que la pobleu, que l'habiteu i que hi edifiqueu cases.
- Us donem també tot el territori de la ciutat de Lleida, ja conreat ja erm, amb tot el seu territori i les seves pertinences, perquè hi tingueu les vostres cases i les vostres heretats en propi franc alou; i podeu donar-les, vendre-les o empenyorar-les a qui voldreu, excepte a cavallers i eclesiàstics.
- I que ni nosaltres, ni cap senyor, ni cap baró, no us farem cap força en les vostres persones ni en les vostres possessions, ni puguem inculpar-vos sense testimonis legítims, i que no fareu combat contra nosaltres.

-

La ciutat de Lleida

Persones i activitats

- A posterioritat es conquereix l'espai intermig:
- Flix, Móra d'Ebre i sobretot Miravet, per part dels templers = control de l'Ebre.

- La ciutat s'estructura en parròquies:
- Sant Joan (o major)
- Sant Andreu (turó) (jueus i elits)
- Sant Llorenç (menestrals i sarraïns)
- Sant Martí (pagesos)
- La Magdalena (pagesos i menestrals)

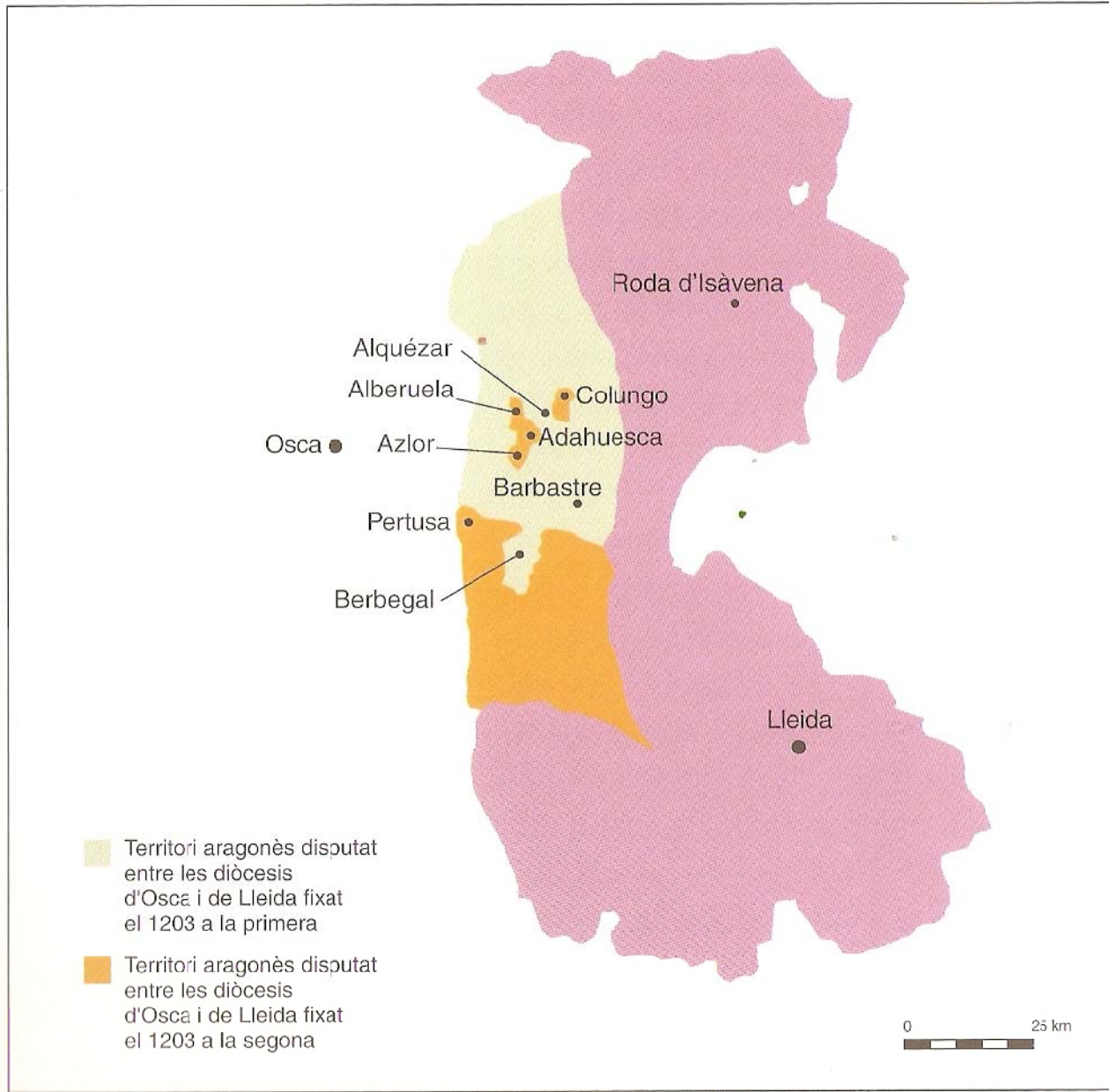
Refeta eclesiàstica. El cas de Lleida

- És ràpida i immediata.
- La mesquita major es converteix en catedral.
- El bisbe, Guillem Pere de Ravidats, es trasllada de Roda d'Isàbena a Lleida.
- Hi haurà 2 catedrals i 2 capítols.
- La Seu Vella comença a construir-se a principis del s. XIII = Pas del romànic al primer gòtic.

Map
 dels
 Llei
 Fin
 occ
 diò
 obj
 el b
 Font

En
 deli
 de l
 les
 Alb
 (Ac
 foto
 Col
 i es
 terri
 d'O

Gemma Pagès

El Císter

- Fundació de Santes Creus pels Montcada.
- Fundació de Poblet per Ramon Berenguer IV.
- La introducció del Císter és la recuperació de l'esperit benedictí més genuí, que entén el "labora" com una feina al camp.
- Important per l'estímul de la ramaderia
- També per les tècniques de cultiu.
- Nova espiritualitat
- Nova arquitectura: austeritat extrema

- Poblet es converteix en el nou referent de la nova monarquia i dinastia, ara de reis.
- S'abandona Ripoll.
- Els monjos de Poblet explicaran les glòries del llinatge del Casal de Barcelona.
- Conserven les restes = Panteó reial.

Foto: Aviotec

Foto: Pepo Segura

Relacions amb Castella

- Les relacions catalano-castellanes seran sempre font de tensió al llarg de la segona meitat del segle XII.
- Així cal entendre el matrimoni de Sança, filla d'Alfons VII, amb el fill de Ramon Berenguer IV, el futur Alfons el Cast (1162-1196).
- Alfons va ser fidel als pactes i ajudà els castells en la conquesta de Conca (1177) tot i que això significava tallar l'expansió catalano-aragonesa cap al sud-oest.

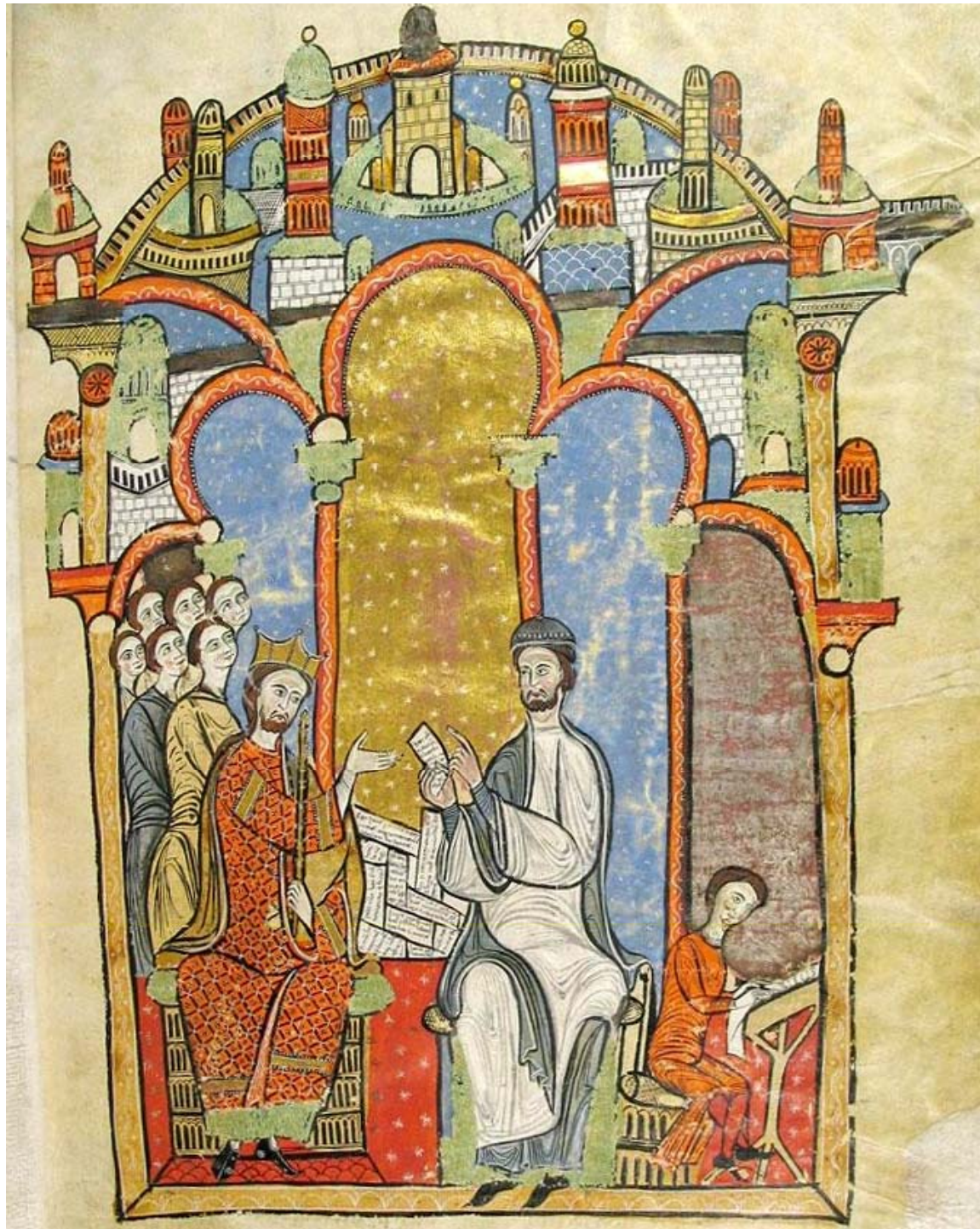
- El Tractat de Cazola (1179) va significar alliberar-se del vassallatge per València, però a canvi de renunciar al regne de Múrcia, que equivalia també a Alacant (territoris dellà el Port de Biar).

ALFONS EL CAST (+1196)

- És rei d'Aragó.
- Fixa les bases institucionals.
- Assemblea de Pau i Treva de Fontdarella (1173)
- Defineix la terra: des de Salses a Tortosa, des de Lleida al mar.
- Transformació de la Pau de Déu en Pau del Comte-Rei
- Veguers = asseguraren la pau.

- Concentració: el Rosselló passa al reial patrimoni (1172)
- També el Pallars Jussà (1192).
- Urgell quedarà sota la protecció de Pere el Catòlic.
- Recuperació de vells drets i velles propietats:
- “Liber Feudorum Maior”, gràcies als templers de Palau de Plegamans i a Ramon de Caldes, ardiaca de Barcelona.

Relacions internacionals

- No només amb Castell i l'islam.
- A partir de 1179, enfrontaments amb Tolosa.
- Però sobretot relacions comercials.
- Benjamí de Tudela diu que el 1150 a Barcelona hi havia comerciants de Síria i Alexandria.
- Entre 1167 i 1179, mercaders catalans són presents a Alexandria i l'Orient Mitjà.

Esplendor de la vida urbana

- La Pau del comte-rei afavoreix mercats i fires.
- Alfons el Cast n'atorga moltes.
- Per exemple a Vilagrassa (Urgell), el 1184, junt amb llibertats i franqueses

Vilagrassa (Urgell)

nord

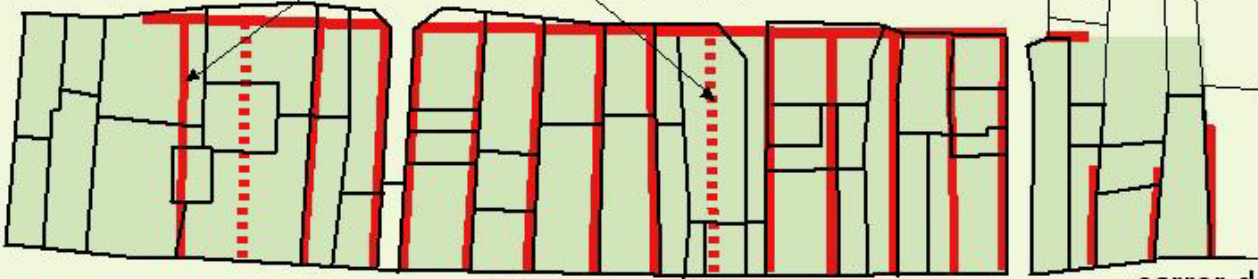
carrer de la Font

Plaça del Pou

probable parcel·lari original de la vilanova

Plaça del Sitjar

carrer de St Just

carrer d'Anglesola

carrer de Tàrraga

Plaça Major

església

Plaça del Roser

carrer de l'Hospital

carrer de la Muralla

30 m

jbm '02

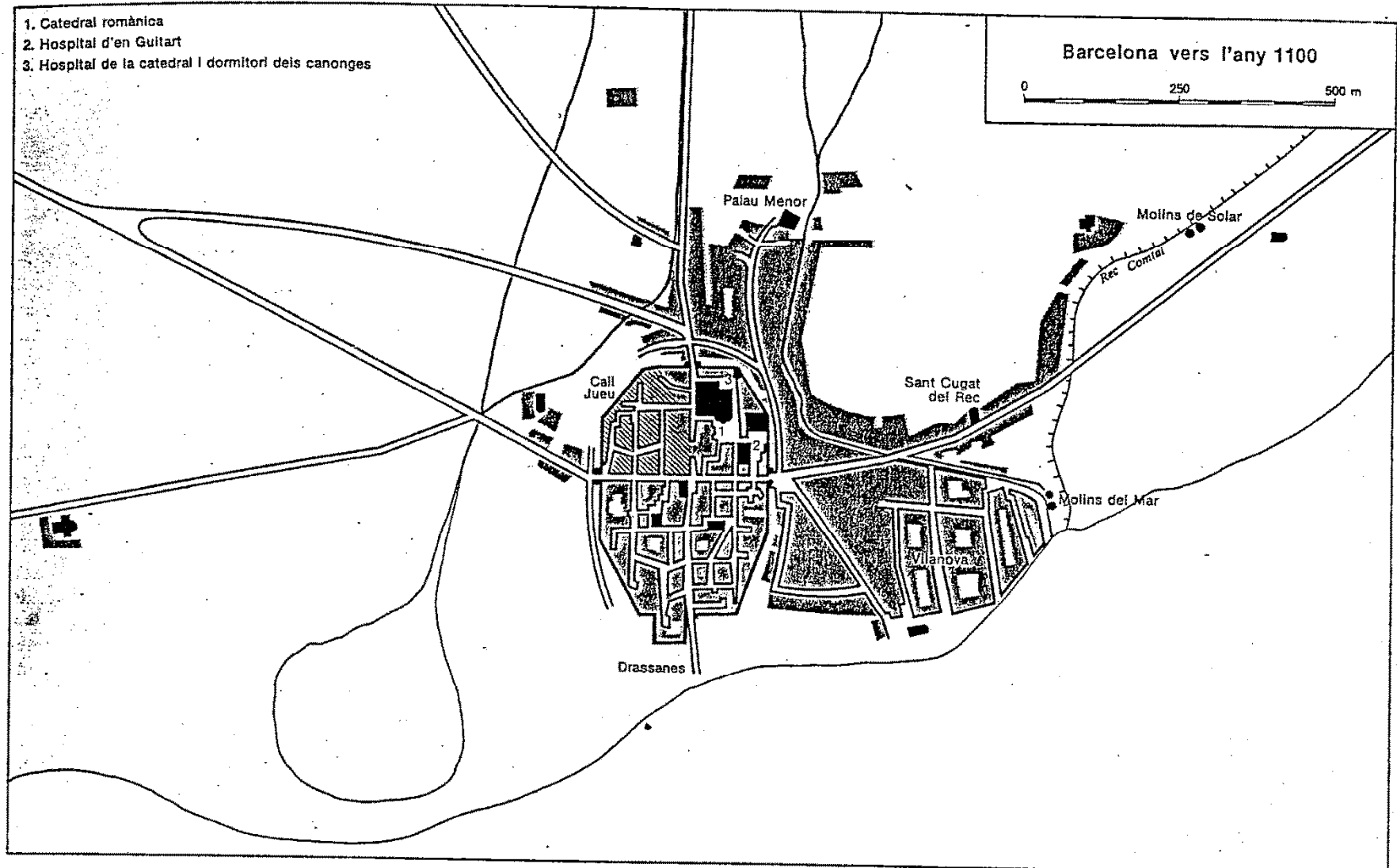
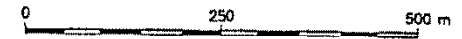

Sergi Cabrera

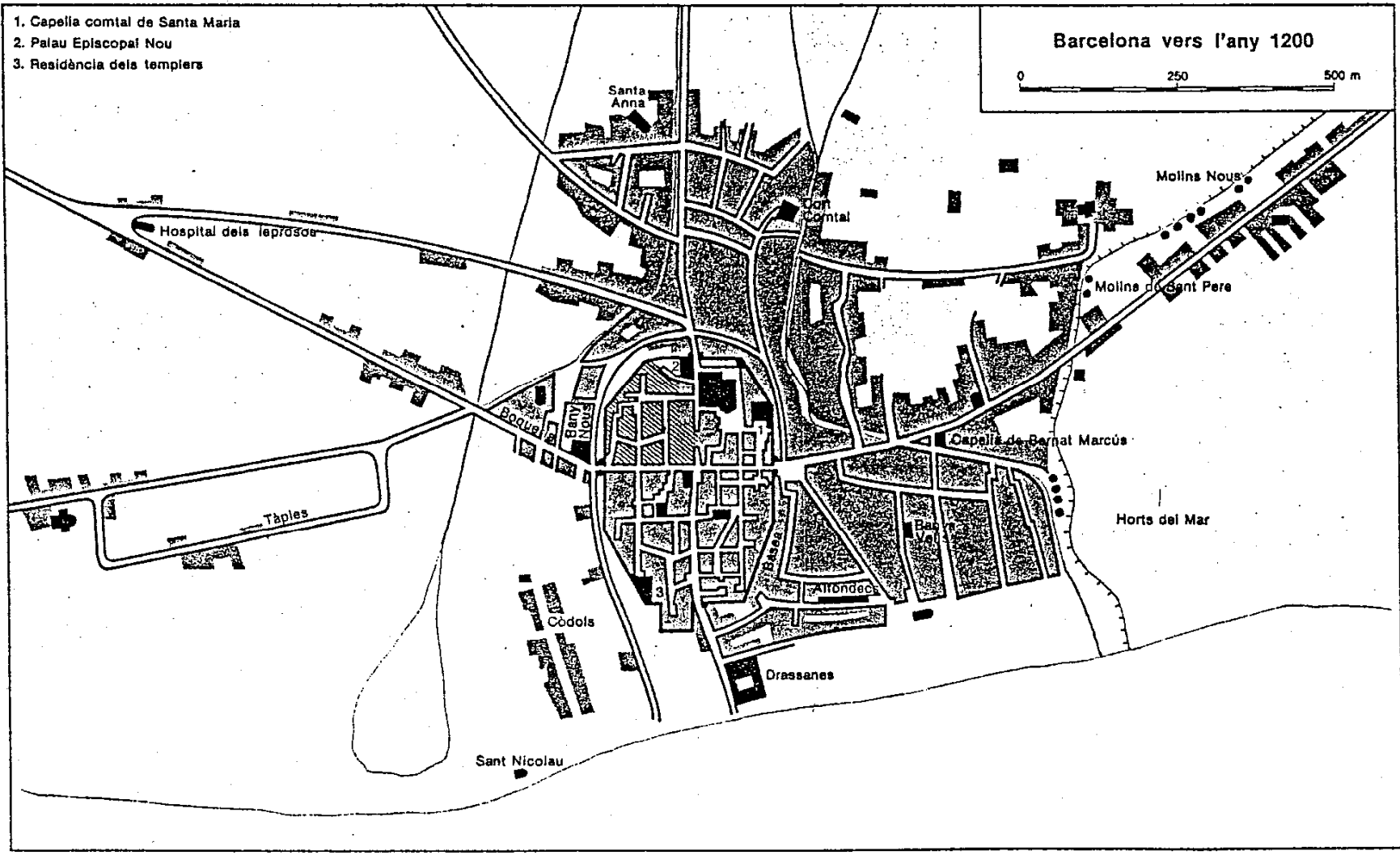
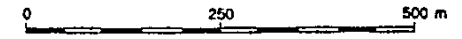
1. Catedral romànica
2. Hospital d'en Guitart
3. Hospital de la catedral i dormitori dels canonges

Barcelona vers l'any 1100

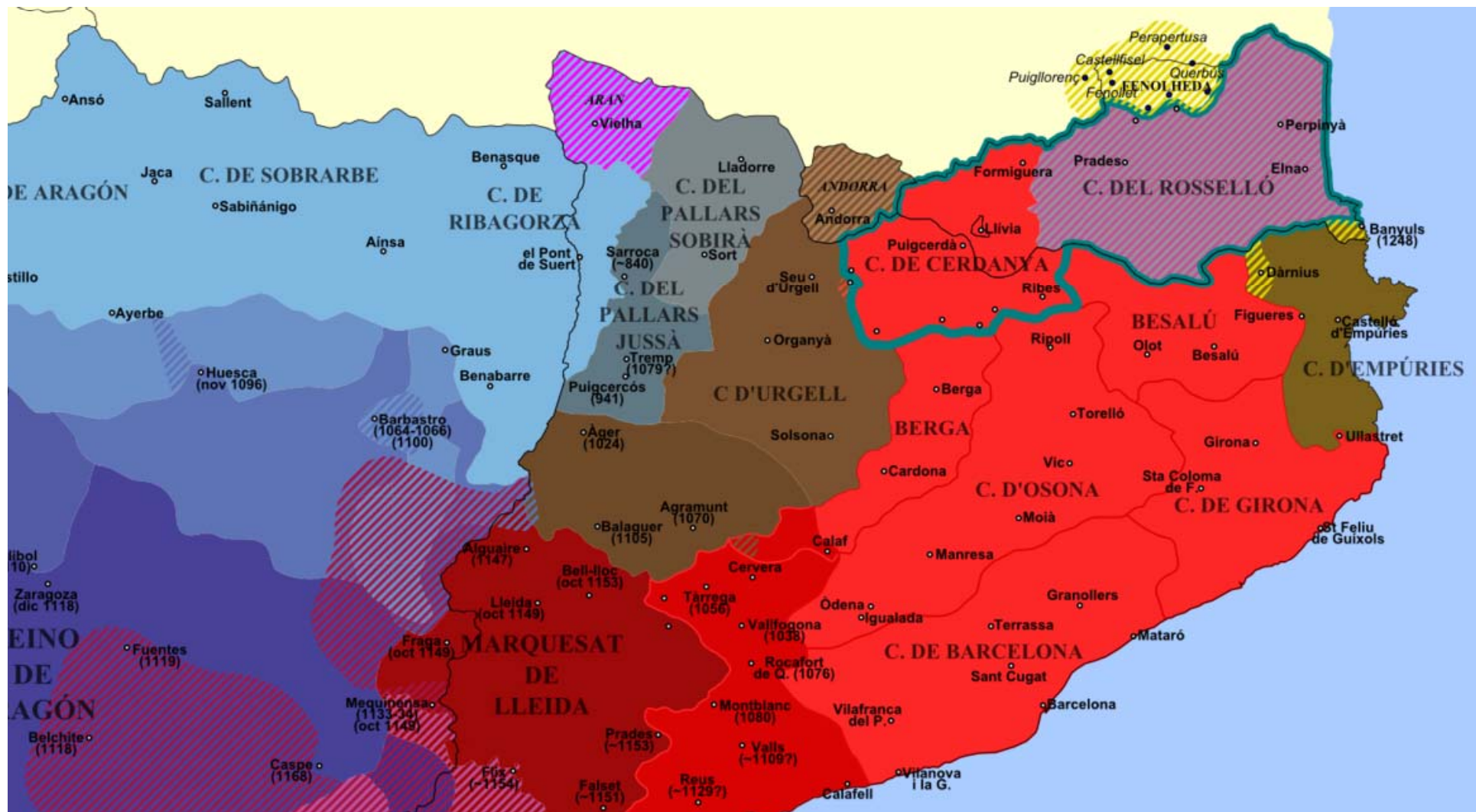
1. Capella comtal de Santa Maria
2. Palau Episcopal Nou
3. Residència dels templers

Barcelona vers l'any 1200

IN HOC ALMO COENOBIO SANCTAE MARIAE RIVIPOLLENSIS SEPTEM ABHINC
SAECULIS IN PACE QUIEVIT CORPUS INCORRUPTUM RAYMUNDI BERENCARII IV
COMITIS BARCHINONENSIS ET PRINCIPIIS ARRAGONENSIS, COGNOMENTO SANCTI,
CUI OMNIS CONVENTUS ORDINIS SACROSANCTI SEPULCRI HIEROSOLYMITANI
NECNON SANCTISSIMI HOSPITALIS, VENERANDAEQUE MILITIAE TEMPLI REGNUM
ARRAGONIAE IPSIS AB ALPHONSO I IN SUO TESTAMENTO DIMISSUM CONCESSERE XVI
KALENDAS OCTOBR. ANN. DOM. MCXL.
QUOD QUIDEM CORPUS A GALLIS INVASORIBUS ANNO MDCCXCIV PROFANATUM, POSTEA
ANN. MDCCCXXXV FUIT INFANDO INCENDIO SACRILEGE CONSUMPTUM.
ANNO VERO MDCCCXCIII BASILICA FELICITER INSTAURATA MUNIFICENTIA AC SEDULITATE
ILLUSTRISSIMI VIRI D. D. JOSEPHI MORGADES ET GILI EPISCOPI VICENSIS, EQUITES
SANCTI SEPULCRI EX COETU BARCHINONENSI TANTI PRINCIPIIS SUIQUE CONFRATRIS
MEMORES HOC MONUMENTUM POSUERE.

Foto: Pepo Segura

Damo bing cote

Peronella reyna

Atons

Rey

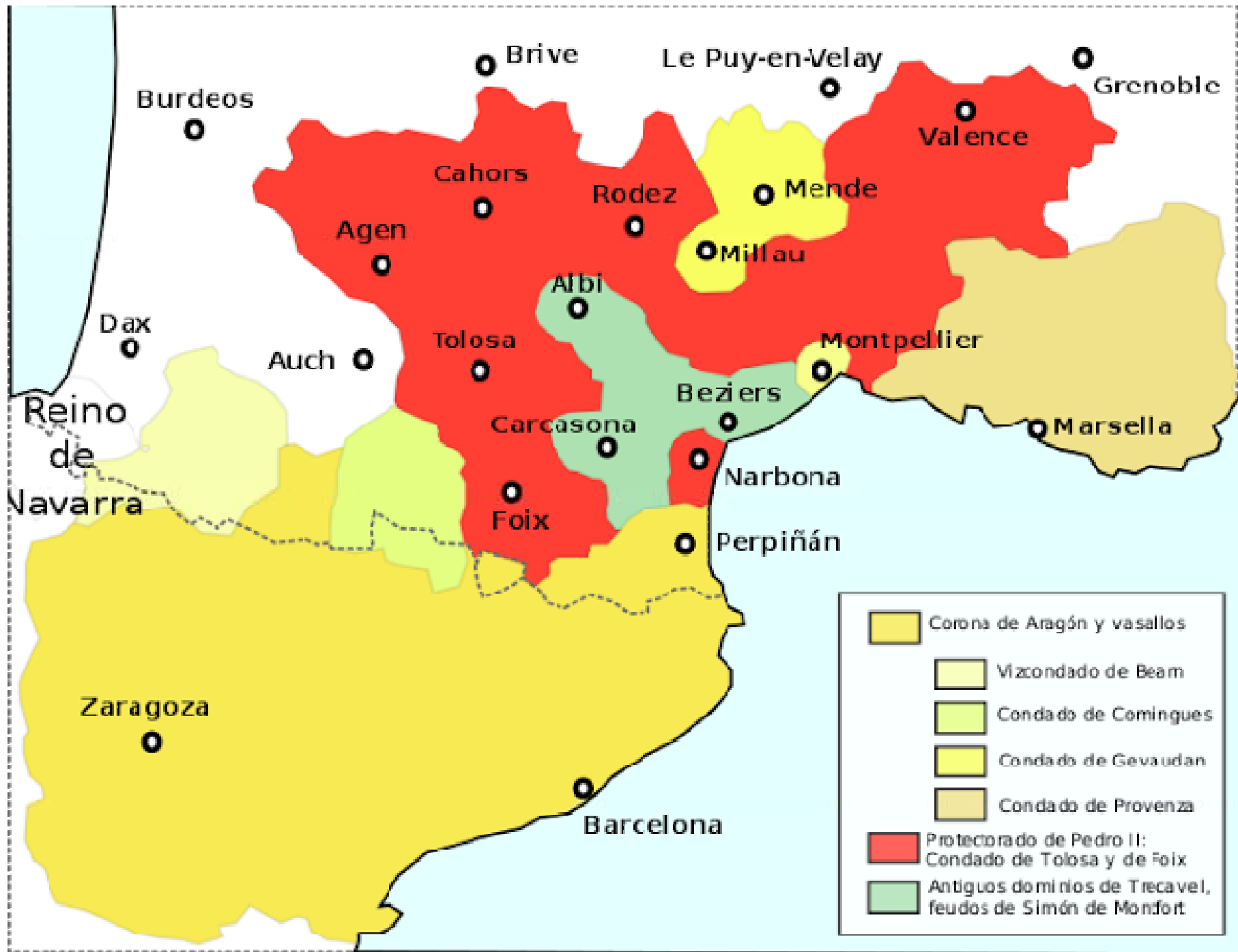
Alfons el Cast

TRobadors

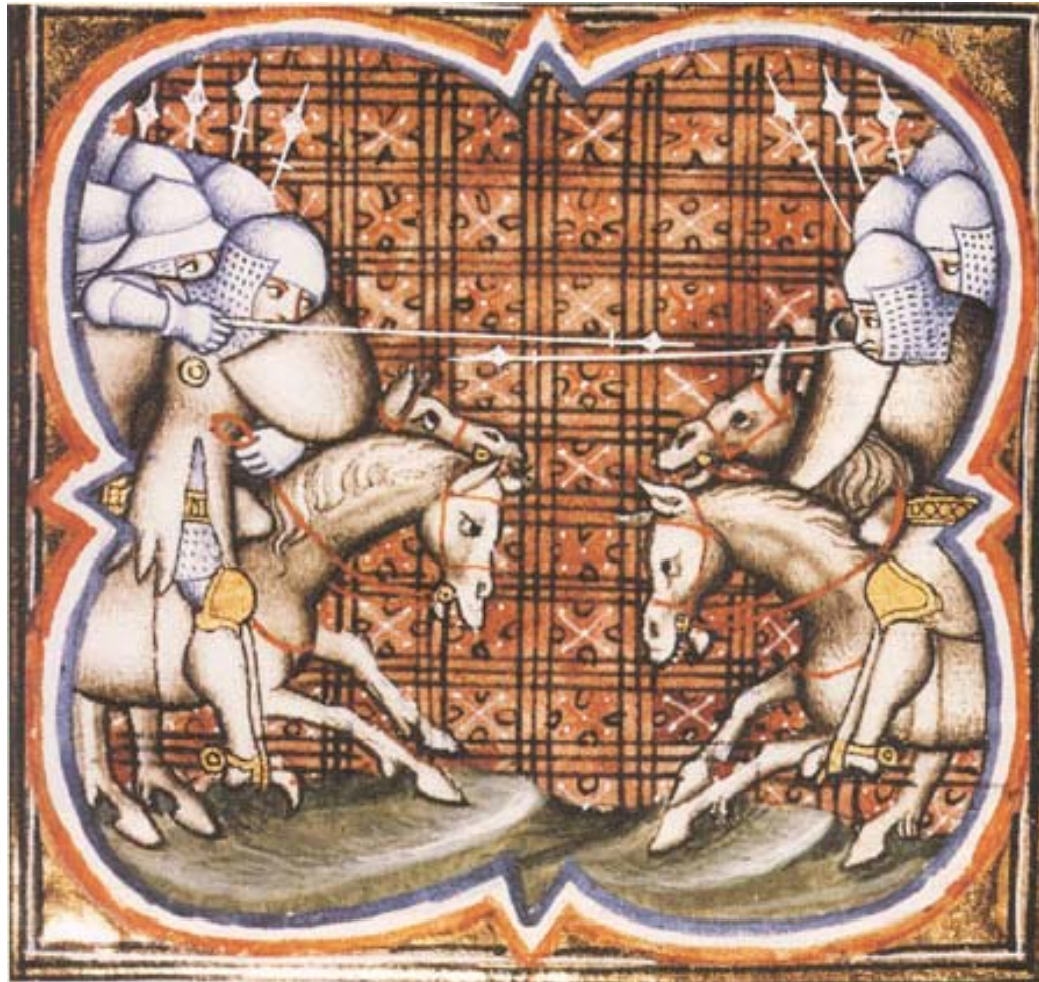

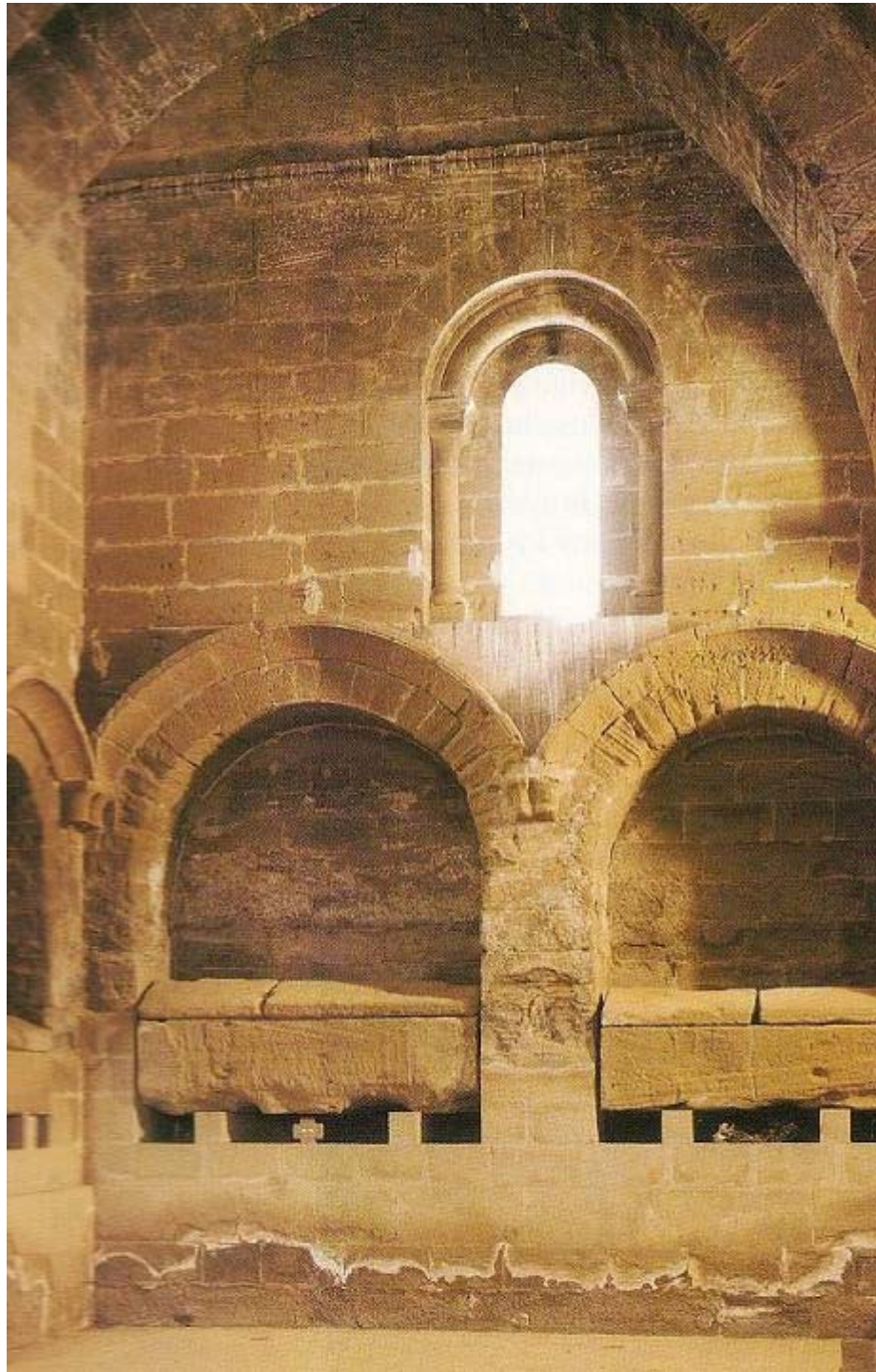

Muret

La Corona d'Aragó al final del segle XII

